

Colofon

Redactieleden

Dr. Roel van Wijk, moleculair celbioloog; hoofdredacteur
Dr. Eduard van Wijk, senior scientist
Drs. Nico Westerman, arts
Drs. Gio Meijer, arts
Drs. Majella van Maaren, arts
Drs. Marian Rappoldt, arts
Drs. Frans Kusse, arts; redactiecoördinator
Dr. Cor Aakster, medisch socioloog

Redactieadres

Deurloostraat 129 hs, 1078 HX Amsterdam
franskusse@xs4all.nl

Financiële post

Postbus 133, 3840 AC Harderwijk.

Raad van Advies

Drs. Astrid Noorden, master in Nursing Sciences,
Health Practitioner
Dr. Maarten Bode, medisch antropoloog, gespecialiseerd
in sociaal-culturele aspecten van Indiase medische tradities,
met name Ayurveda
Dr. Chun Lee Oei-Tan, arts
Prof. dr. Dirkjan van Schaardenburg, reumatoloog
Dr. Fred Wiegant, celbioloog
Dr. Herman van Wietmarschen, systeem bioloog
Drs. Lex Rutten, arts
Prof. dr. Harry Lamers, arts voor algemene geneeskunde en
integraal arts energie-informatie geneeskunde
Drs. Martine Busch, director Van Praag Instituut
Drs. Fleur Kortekaas, epidemioloog

Abonnementen

€ 70 per jaar (vier nummers).
Over te maken op rekeningnummer
NL96 INGB 0000 0120 66, t.n.v.:
Stg. Tijdschrift voor Integrale Geneeskunde te Harderwijk
met vermelding van uw naam en volledige adres.
Studenten krijgen korting op verzoek.

Abonnementenadministratie: admin@tigweb.nl

Advertenties

adverteren@tigweb.nl
Tel. 020-6149660, GSM 06-11392990

NB. Advertenties kunnen zonder opgave van redenen
geweigerd worden

Uitgever Stichting Tijdschrift voor Integrale Geneeskunde,
www.tigweb.nl

Omslagfoto Jan van der Greef: *Blast off the snow geese*
Vormgeving en opmaak

Roland van Helden bno, Amsterdam

Druk Veldhuis Media, Raalte
Oplage: 1000 stuks

De redactie is onafhankelijk en werkt op basis
van een redactiestatuut.

Auteursrecht voorbehouden

Behoudens de door de wet gestelde uitzonderingen mag niets uit
deze uitgave veeleer worden en/of openbaar gemaakt
zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

De redactie heeft alles gedaan om de rechthebbende van het
beeldmateriaal te achterhalen. Als desondanks beeldmateriaal
geplaatst is waarvan u (mede) rechthebbende bent, kunt u
contact opnemen met de redactie.

Aanwijzingen voor het aanleveren van kopij en beeld
kunt u opvragen bij de redactie.

Inhoud nr 2 - 2018

VAN DE REDACTIE

- 3 **Bewustzijn en integrale geneeskunde** — Gio Meijer

KOPSTUKKEN

- 5 **Kopstukken binnen de integrale geneeskunde. Harry Lamers,
initiator van de neuuraaltherapie in Nederland**
— Roel van Wijk

WERK AAN DE BASIS

- 10 **Manuele therapie op zoek naar het licht en het geluid
van de fascia** — Roel van Wijk en Eduard van Wijk

WETENSCHAP

- 13 **Klinische toepassing van het neusspoelen bij kind
en volwassene** — Fleur Kortekaas
16 **Bewustzijn, sturing en controle** — Cor Aakster

THEMA: BEWUSTZIJN

- 20 **Bewustzijn, emotie en ziekte** — Arie Bos
24 **Zelf het autonome zenuwstelsel in balans brengen
met je hartritme** — Kees Blase
31 **Bewustzijn in de Chinese geneeskunde** — Marian Rappoldt
33 **De rol van bewustzijn in gezondheid en ziekte**
— Gerrit Jan Gerritsma
44 **Wat kinderen onbewust nog weten** — Hans Stolp
48 **Homeopathie en bewustzijn** — Frans Kusse

VERSLAGEN

- 51 **Verslag van het congres Mind-Body Medicine. Voorjaar 2017**
— Anna Myrte Korteweg
53 **Academy for Integrative Medicine timmert aan de weg.
Verslag van de introductiedag** — Anna Myrte Korteweg
57 **Congres Integrale Kindergeneeskunde. 21 april 2018**
— Renske Bloemers

NIEUWE STROMINGEN

- 60 **Hoe bewust gaan we om met onze voeten? Een pleidooi
voor voetentraining** — Yvonne Bontekoning en Cocky Hoogveen

BOEKBESPREKINGEN

- 73 **Holistische diagnostiek vraagt om dynamisch denken!**
— Marko van Gerven
77 **prof.dr. Bessel van der Kolk Traumasporen
(The body keeps the score)** — Marko van Gerven

NIEUWS

- 79 **Compassie Nieuws vanuit platform-ECG** — Piet Leguit
81 **BIG herregistratie 2017: terug- en vooruitblik** — Gerard Jansbergen

AGENDA

- 84 **Overzicht congressen en cursusdagen 2018/2019**